

Déchy Mór emlékexpedíció az Elbruszra

A Kaukázus hosszú időn keresztül a hazai utazók és hegymászók kedvelt célpontjának számított. Már jóval a legendás Déchy Mórt megelőzően is jártak magyarok a hegységben, közülük elsősorban Besse János nevét érdemes megemlíteni. A kalandos életű magyar nemes 1829-ben, Oroszországban csatlakozott a szintén magyar származású Emánuel György Elbrusz expedíciójához, melynek céljai között az addig érintetlen csúcs meghódítása is szerepelt. Bár a kabard nemzetiségű Keljár (Khilar) feltehetően elérte az Elbruszt, pechére a keleti csúcsra kapaszkodott fel, ezért a hegy első megmászójaként nem őt tartják számon. A 21 méterrel magasabb nyugati főcsúcsra végül hosszú évtizedek múlva, 1874-ben jutott fel az első csoport.

A Kaukázus kutatásának úttörője és mindmáig legjelesebb hazai képviselője Déchy Mór. Az Alpokban, a Tátrában és több más hegységben tett hegymászó útjait követően 1884-ben indult először a Kaukázusba, ahol megfelelő térkép és magassági adatok nélkül is sikerült feljutnia az Elbruszra. 1884 és 1902 között összesen hét expedíciót szervezett, utazásai során bejárta a hegységrendszer minden jelentős területét. Tudományos tevékenységei közül elsősorban glaciológiai munkássága, valamint fotódokumentációja emelhető ki.

Az elmúlt évek politikai változásainak következtében a magyar turizmus érdeklődése a Kaukázus iránt megcsappant, de úttörők ma is akadnak. A Vándoor Világjárók túrázói 2003-ban mászták meg az Elbruszt, 2004-ben pedig vezetésükkel már tizennégyen vágtunk neki a kalandos utazásnak. Tekintettel a főcsúcs meghódításának 130. és Déchy sikeres mászásának 120. évfordulójára, Stauróczky Tamás javaslatára utunkat Déchy Mór emlékexpedíciónak kereszteltük.

A vonatjegyek és a vízumok beszerzésének viszontagságait követően már csak bő 50 órás vonatkozás és némi buszozás várt ránk, hogy Kabard- és Balkárföld fővárosába, Nalcsikba megérkezzünk. Az engedélyek egy részét itt, a többi pedig már a Baksan-völgyben fekvő Tirnauzban kellett beszereznünk.

A Baksan-völgy bejáratánál kőből kirakott felírtat fogadott: „Hadd erősödjön és virágozzék Oroszország népeinek barátsága!” Hát igen, ennek bizony nem csak a lakosság, hanem a túrázók is örülnének. A többi a napi hírekből ismerjük. A térségben uralkodó állapotok ellenére az Elbrusz a helyi és külföldi hegymászók között igen nagy népszerűségnek örvend. Ez minden bizonnyal azzal magyarázható, hogy a hegycsúcsot sokan nem pusztán a Kaukázus, hanem egyben Európa legmagasabb pontjának tekintik. Annyiban igazuk van, hogy ha Európa és Ázsia határát a Kaukázus gerincén képzeljük el, akkor a gerinc vonulata előtt emelkedő Elbrusz valóban Európához tartozik és 5642 méteres magasságával a kontinens legmagasabb pontjának tartható. A két földrész határa azonban a geográfusok szerint nem a Kaukázus, hanem a jóval előtte fekvő Manics-mélyedés, ebben az esetben azonban az egész

hegységrendszer és maga az Elbrusz is Ázsiában fekszik, így kontinensünk legmagasabb pontjának mégis a jó öreg Mont Blanc számít.

A külföldi hegymászókat ez a polemizálás láthatóan nem zavarja. Az Elbrusz táboraiiban számos nemzet képviselőivel találkoztunk az amerikaiaktól a finneken keresztül a japánokig. A legnagyobb számban persze az oroszok és az ukránok vannak. A Szovjetunió szétesése után az ország hétezeresei más utódállamokhoz – Tadzsikisztánhoz és Kirgizisztánhoz – kerültek, ezért Oroszország legmagasabb pontja is itt található.

A hosszú utazást követően a formaságok elintézése újabb napot vett igénybe, de délután végre megérkeztünk az Elbrusz nevű település fölötti kempingbe. Bemelegítő túránk a közeli Kurmutau (Kurmicsi) 4045 méteres csúcsára vezetett. A túra alsó szakasza a völgyet követi, majd meredek szerpentinén kanyarog a nyeregig, végül könnyű, biztosítást nem igénylő sziklás szakaszt követően ér a hegytetőre. A kemping és a csúcs közötti kétezer méteres szintemelkedés kis csoportunk tagjainak erőnléti szempontból nem okozott gondot, egy kivétellel mindenki elérte a csúcsot, a magasság és a napsütéses időjárás azonban megtette hatását. Sokan fejfájással küszködve, legyengülve fejezték be a túrát. Másnap ketten az Irik folyó kanyonját és a falu feletti sziklaalakzatokat kerestük fel, a többiek pedig már a kempingben készülődtek igazi úti célunk, az Elbrusz felé.

A kőgombák árnyékában a Kaukázus változatos geológiai felépítésén is elgondolkodhattunk. A hegységrendszer teljes területébe Magyarország többször is beleférne, és e hatalmas térségben valamennyi kőzettani alaptípus fellelhető, az üledékes formáktól a mélységi és eruptív magmás típusokon keresztül a metamorf kőzetekig. Maga az Elbrusz, mint kialudt vulkáni kúp harmadkori andezitből épül fel.

Másnap a tartalék felszerelést a kemping raktárában hagytuk, áttaxiztunk Azauba, majd felvonóval a 3500 méteren fekvő Mir állomásig mentünk. Alig voltunk feltűnőek, amikor az állomás faépületének támasztott tizennégy hátzsisák mellett téblábolva vártuk, hogy végre minden hivatalos szerv „itt tilos éjszakázni” megjegyzések közepette eltűnjön és nyugovóra térjünk. Az eredmény nem is maradt el, éjfélkor beindult a felvonó és megérkezett az ellenőrzés. Választhattunk, lemegyünk, vagy kinn a hóban sátrazunk, esetleg ezer rubel, büntetésnek titulált baksis ellenében (fejenként kb. ötszáz forintot jelentett) maradhatunk. Miután jól kialudtuk magunkat, gyalog indultunk tovább a sífelvonó mellett a Barrel nevű menedékhely, majd a 4100 méteren fekvő Priut romjai felé. A kellemetlen szél miatt a sátrakat a méteres szélfogó hófalak ellenére negyven-ötven kilogrammos kövekhez kötöttük, de az időjárás gyökeres változására nem gondoltunk. Másnapra terveztük a továbbindulást a Pastuhov sziklák felé, de reggel a sátorból kilépve olyan havazás és szélvihar fogadott, hogy jobban esett visszabújni a hálósákba. Többen egy közeli fabódéba költöztek, néhányan a sátorban maradtunk.

Már ekkor éreztük Mónikával, hogy az időjárás változása és napok óta tartó kellemetlen légúti gyulladásunk miatt jobb lenne átmenetileg visszaköltözni a kempingbe. A csapat ambíciója, optimizmusa és nem utolsósorban a közös engedélyek miatt a Priut bázistól másnap mégis továbbmentünk 4700 méterre, a Pastuhov sziklákhoz, ahonnan a csúcstámadást terveztük. Az Elbruszig hátralévő alig ezer méter szintemelkedés miatt úgy véltük reggel nem kell sietnünk, végül fél kilenc lett, mire indultunk. Gyengélkedésünk és a hatalmas szél miatt meglehetősen lassan haladtunk, így is sikerült 5500 méter magasságig feljutni, ahonnan végül visszafordultunk.

Csalódottság nélkül indultunk a kempingbe, mert már ekkor eldöntöttük, rövidesen újra nekivágunk a csúcsnak. Hárman – Attila, Balázs és Gábor – bíztak az időjárás javulásában és a Pastuhov szikláknál maradtak. Megfelelő időjárás-jelentés hiányában többet nem is tehettek, de igazuk lett. Csak egy napot kellett átvészelnük, majd a csoportból elsőként fenn állhattak az Elbrusz csúcán.

Két pihenőnap és bőséges kalóriapótlás után mi ketten is elindultunk a reggeli első felvonóhoz, majd a Priuttól a már ismerős gleccseren felcipeltük a cuccot a Pastuhov sziklákig. Rajtunk kívül senki sem sátrazott a platón, a szél rendületlenül fúj, de az időjárás alapján úgy véltem, másnap indulhatunk. A korábbi tapasztalatból okulva már röviddel öt óra után nekivágtunk a gleccsernek. Keveset fotóztam, ritkán álltunk meg pihenni, így is majdnem dél lett, mire végül elértük az 5642 méteres nyugati csúcsot. Hihetetlen szél fúj, még a csúcscsokit sem volt kedvünk felbontani. Néhány képet készítettem emlékebe és indultunk a völgybe. Az időváltozás gyorsaságát az egymást követően készített fotók háttere hűen tükrözi. Pihenésre végül a két csúcs közötti szélcsendesebb területen szakítottunk időt.

Délután háromra értünk a sátorhoz, de a hóolvasztással, a leveskészítéssel és a teafőzéssel úgy eltelt az idő, hogy már nem indultunk tovább. Éjjel a szél orkánerejűvé vált, a sátorban a víztől a cipőfűzőig minden megfagyott és akkor sem értettük egymás hangját, ha kiabáltunk. Reggelre a jó minőségű sátrat több helyen eltépte a szél. Hajnalban még hallottunk néhány mászót, akik a csúcs felé indultak, de mire felébredtünk, a ködös-szeles időben a legtöbben már szomorúan bandukoltak vissza a Priut irányába. Végül szerencsénk volt, hogy első alkalommal hosszabb időt töltöttünk négyezer méter felett és megfelelően akklimatizálódtunk. Most egy rövid időjárási ablak elegendő volt, hogy megmásszuk a csúcsot.

A kemping felé haladva elgondolkodtam ezen a csalóka hegyen. Mi az Elbrusz? Ha alulról vagy fényképről szemléljük, két hatalmas hódomb. És mi valójában? Egy olyan hegy, amelyre most tizennégy elszánt hegymászóból két részletben is csak öten jutottunk fel, valamennyien második nekifutásra. Egy olyan hegy, melynek csúcsát elérve jobban örültem, mint amikor Szent Bernát szobrát megpillantottam a Matterhornon.

Az emléktúra résztvevői:

Szervezők: Erdélyi Ottó, Papp Ferenc

Résztvevők: Dora Kata, Urszán Mónika, Balogh Dániel, Boda Balázs, Cserhádi Gábor, Kern Zoltán, Kovács Attila, Dr. Makleit László, Nagy Melinda, Pirovich Gergely, Pusztai Krisztián, Stauróczky Tamás